

Як скоро українці зможуть вільно відвідувати Європу?

Це питання турбує в першу чергу тих українців, які проживають за кордоном. Дійсно, хто хоч раз запрошував до себе рідних чи близьких, чув від них розповіді про годинні черги, хамство працівників консульських відділів (до речі, як правило, громадян України, які за наймом працюють у посольствах країн ЄС), безпідставні відмови і т. п.

Захід, який так довго критикував СРСР за встановлення залізної завіси, сьогодні відгородився від України ще більш потужними шорами. З одного боку, це зрозуміло – країни ЄС налякані хвилею емігрантів, які приїхали із країн – нових членів Спільноти та СНД. Але з іншого, сьогодні в державах старого світу працюють сотні тисяч українських заробітчан, без яких і економіці, і соціальній сфері Європи було б дуже скрутно.

То якою на сьогодні є ситуація стосовно переговорного процесу щодо безвізового режиму для України. Ще у 2010 році Україна розпочала реалізацію першої фази Плану дій з візової лібералізації (ПДВЛ). Київ взяв на себе зобов'язання зробити конкретні кроки за чотирма блоками питань візового діалогу: безпека документів, у т. ч. впровадження біометричних даних; боротьба з нелегальною міграцією та реадмісія; громадський порядок і безпека; зовнішні зносини.

План дій, зокрема, передбачає запровадження паспортів із біометричними даними, вилучення з обігу паспортів, які не відповідають стандартам ІКАО, посилення заходів боротьби з нелегальною міграцією, удосконалення управління кордонами, приведення законодавства та політики надання притулку у відповідність до міжнародних стандартів у цій галузі, поглиблення міжнародно-правової взаємодії у сфері боротьби з організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків та торгівлею людьми.

Як бачимо, завдання не з легких, але їхня постановка цілком справедлива. Без виконання цих вимог впровадження візового режиму ЄС з будь-якою країною неможливе.

Під час першого етапу Україна має забезпечити ухвалення необхідного законодавства та державних програм у сферах, охоплених візовим діалогом.

З того часу пройшло вже більш ніж два роки, але запевнення українських можновладців щодо успішного завершення всього процесу вже через рік залишилися лише обіцянками. Щось, звичайно, зроблено, проте говорити, що у 2013 році вдасться завершити перший етап ПДВЛ завчасно.

Верховній Раді України було потрібно відповідно до першої фази ухвалити до кінця травня 2013 року зміни до Закону «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Стратегію захисту й інтеграції в українське суспільство ромської нацменшини, зміни до Закону «Про захист персональних даних» та низку антикорупційних законів згідно з рекомендаціями GRECO та Єврокомісії.

У другій половині 2012 року Верховна Рада ухвалила закон про Єдиний державний демографічний реєстр (ЄДДР) та закон про запобігання дискримінації.

Головним елементом закону про ЄДДР є запровадження в Україні біометричних паспортів. Однак окремі його норми, зокрема те, що державний розпорядник Реєстру зосереджує надмірну кількість інформації про особу, призводять до порушення низки статей Закону «Про захист персональних даних» та статті 32 Конституції України, а також міжнародних угод держави в царині прав людини.

Державна міграційна служба підготувала та внесла на розгляд уряду проект розпорядження КМУ «Про затвердження Плану заходів зі створення Єдиного державного демографічного реєстру та національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, запровадження документів України для виїзду за кордон з електронним носієм біометричної інформації на 2013–2016 роки». Але коли буде прийнятий цей документ і коли розпочнеться робота з імплементації Закону – невідомо. За оцінками деяких експертів, масовий випуск біометричних документів для виїзду за кордон може розпочатися лише за три роки, що робить неможливим виконання вимог ПДВЛ.

Останнього травневого тижня 2013 року Верховна Рада ухвалила пакет із чотирьох антикорупційних законів, необхідних для візової лібералізації з ЄС. Таким чином, залишився тільки один закон першої фази, який передбачає зміни до антидискримінаційного законодавства в частині захисту прав сексуальних меншин. Разом із тим 30 травня, під час зустрічі з віце-президентом Європейського парламенту Яцеком Протасевичем, спікер українського парламенту Володимир Рибак заявив, що з ухваленням цього закону є серйозні проблеми: «Я думаю, що Європі треба знати ментальність українського народу. Те, що може підходити для інших держав, не підходить для українського народу». Тож у кращому випадку цей закон може бути прийнятий тільки восени цього року.

Слід враховувати і те, що для того щоб розпочати реалізацію другої фази, Європейська комісія повинна підготувати звіт про виконання Україною вимог першої фази, а для цього потрібно мінімум два-три місяці.

Однак події, які останнім часом розвиваються в цій царині, дають надію на те, що Україна таки має перспективу безвізового режиму з ЄС. Так, у 15 пункті спільної Заяви XVI Саміту Україна – ЄС, який відбувся 25 лютого цього року в Брюсселі, говориться, що Сторони приділили особливу увагу мобільності громадян, підтверджуючи спільні зобов'язання просуватися до безвізового режиму у встановленому порядку щойно будуть створені умови для добре керованого та безпечного пересування людей. Вони позитивно оцінили прогрес України з реалізації першої фази Плану дій щодо лібералізації візового режиму та активізацію зусиль із метою досягнення відповідних критеріїв.

І вже 18.04.2013 Європейський парламент ратифікував Угоду між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз.

Згідно з положеннями угоди розширюються категорії громадян України, які мають право на спрощене оформлення безкоштовних та багаторазових віз; удосконалюється порядок оформлення віз для представників засобів масової інформації; визначаються чіткі терміни дії багаторазових віз; встановлюється можливість термінового оформлення віз (протягом 3 діб) особам, які

проживають на значній відстані від місця подання візового клопотання (за умови сплати термінового консульського збору); запроваджується безвізовий режим поїздок для громадян України, які користуються біометричними службовими паспортами.

Спрощений режим оформлення віз стосуватиметься журналістів та членів технічного персоналу, які супроводжують їх із метою виконання професійних обов'язків; учасників офіційних програм обміну, організованих містами-побратимами та іншими муніципальними одиницями; представників релігійних громад; представників професій, які беруть участь у міжнародних виставках, конференціях, симпозіумах, семінарах або інших подібних заходах, що проводяться на території держав-членів; осіб віком 25 років або молодших, які є учасниками семінарів, конференцій, спортивних, культурних або освітніх заходів, організованих неприбутковими організаціями.

Також це стосується близьких родичів: одного з подружжя, дітей (у тому числі всиновлених), батьків (у тому числі опікунів), дідусів, бабусь та онуків, які відвідують громадян України, які мають дійсний дозвіл на проживання на території держав-членів або громадян Європейського Союзу, які проживають на території держави-члена, громадянами якої вони є; представників громадських організацій, які подорожують із метою освітньої підготовки, участі в семінарах, конференціях, у тому числі в рамках програм обміну.

Імплементация цієї угоди сприятиме подальшій лібералізації візового режиму з Європейським Союзом, розвитку контактів між громадянами України та держав – членів ЄС, створенню підґрунтя для майбутнього запровадження стороною ЄС повноцінного безвізового режиму для громадян України.

Тож будемо сподіватися на краще, на те, що українці в Європу будуть їздити без будь-яких перешкод.

Д. Ткач, доктор політичних наук,
професор